

En replik til Børge Sørensen's indlæg i DF Revy nr. 1, 2004

Af Michael Cotta-Schønberg

Det er altid en fornøjelse at diskutere med Børge Sørensen – ikke mindst fordi hans fyndige stil respekterer substansen i diskussionen.

Michael Cotta-Schønberg

Biblioteksdirektør
Copenhagen Business School (Handelshøjskolen)
mcs.lib@cbs.dk

Børge Sørensen's artikel i DF Revy, nr. 1, 2004, *Borgeres anvendelse af forskningsbibliotekerne*, er en udmærket illustration af nogle holdninger i folkebibliotekssektoren, som jeg havde lejlighed til at kommentere i et foredrag på et DF-seminar for et års tid siden, og som senere blev publiceret i DF Revy. Jeg er ikke på alle punkter enig i disse holdninger, men jeg synes til gengæld det er vigtigt at forstå, at de er der.

Findes der et dansk biblioteksvæsen?

Et første punkt vedrører "det samarbejdende danske biblioteksvæsen". Lad det være sagt een gang for alle: Jeg går stærkt ind for samarbejde imellem alle relevante parter i den faglige og videnskabelige informationsforsyning af universiteterne i særdeleshed og af danske borgere i almindelighed. Jeg tror aldrig, at jeg har sagt andet, og jeg mener ligesom Børge Sørensen, at det praktiske bibliotekssamarbejde i Danmark foregår glimrende.

Men det, der får Børge Sørensen op af stolen, er nok heller ikke det med samarbejde så meget som det med det danske biblioteksvæsen. På dette punkt har jeg igennem en årrække påpeget, at selvom man måske med rimelighed kan tale om en dansk folkebibliotekssektor, så findes der ikke et dansk biblioteksvæsen i institutionel, organisatorisk forstand. Jeg bryder mig derfor heller ikke meget om begrebet forskningsbibliotekssektoren eller Danmarks Elektroniske Forskningsbibliotek.

Universitetsbibliotekerne er integrerede dele af deres universiteter og hører derfor i første række til universitetsvæsenet eller universitetssektoren, om man vil. Det er min bestemte opfattelse, at kun igennem en stærk identifikation med deres universiteter kan universitetsbibliotekerne fungere som effektive serviceorganer for disse.

Universitetsbibliotekernes primære fokus

Et andet punkt vedrører universitetsbibliotekernes primære fokus. Jeg sagde i mit foredrag i sin tid, at universitetsbibliotekernes primære fokus er forskning og undervisning ved deres eget universitet – ikke bøger og biblioteker. Dette udsagn

”Hvad skal vi med et nationalt dansk biblioteksvæsen, når vi har bibliotek.dk?”

betegner Børge Sørensen som vrøvl. Han skriver ikke hvorfor, så jeg er ærligt talt usikker på, hvorfor han anser dette så indlysende udsagn for vrøvl. Men vi er formentlig her ved en af sagens kerner.

I folkebibliotekssektoren er biblioteket i sig selv et naturligt fokuspunkt. For universitetsbibliotekerne, som "er en vigtig

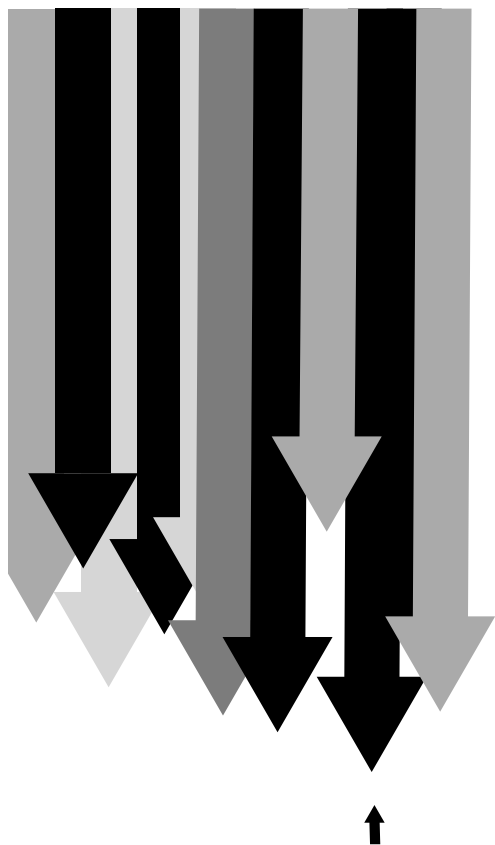
del af videnformidlingens infrastruktur i universiteternes forskning og undervisning", "handler det ikke om bøger og biblioteksinstitutioner, men om universiteter, deres videnforsyning og videndeling" (Rektorkollegiets biblioteksstrategi, Viden til tiden, s. 4).

Og senere: *"Den grundlæggende målsætning for moderne universitetsbiblioteker er at skabe grænseflader til det globale vidensystem, til det enkelte instituts og til den enkelte forskers henholdsvis studerendes individuelle faglige profil og behov"* (s. 5).

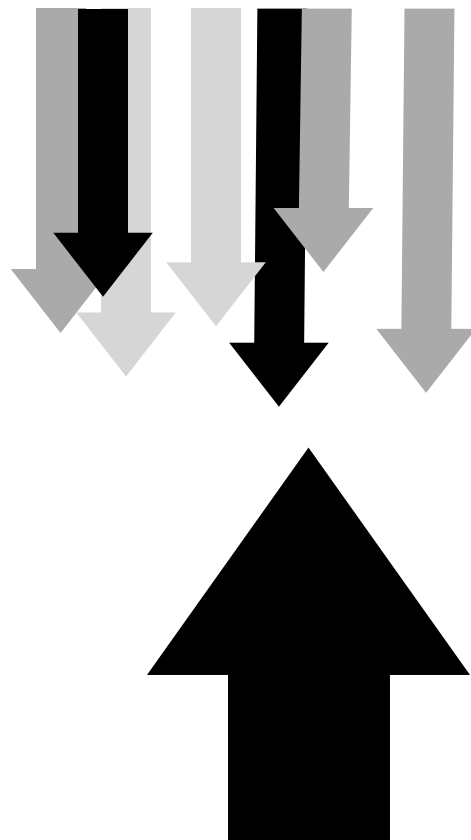
Og et andet sted hedder det: Det er *"ikke afgørende, om universitetsbiblioteket fortsætter i den traditionelle form. Tværtimod kan nye former meget vel vise sig at være mere hensigtsmæssige, afhængigt af hvordan det enkelte universitet ønsker at organisere dette serviceapparat"* (s. 5).

Offentlighedens interesser

Et tredje punkt handler om borgeren. Fra folkebiblioteksside har man svært ved at forstå, at universitetsbibliotekerne har forskere og studerende ved deres eget universitet som primær brugergruppe, og at det derfor i nogle situationer kan være nødvendigt at holde bøger tilgængelige i institutionen selv og ikke sende dem land og rige rundt. På den måde er bøger og tidsskrifter at ligestille med apparatur

” For en borger som mig selv vil folkebiblioteket som institution og som sted hen ad vejen miste betydning.”

som nødvendige redskaber for forskning og undervisning. Dette synspunkt står jeg ikke bare ved personligt, men jeg opfatter det som et klart universitetssynspunkt.

For eksempel udtalte Rektorkollegiet i 1993: *”Det er kollegiets opfattelse, at offentlighedens interesse ikke altid kan tilgodeses. I en prioriteringssituation vil forskningsbibliotekerne tilgodesegne egne studerende og læreres interesser, derefter andre højere uddannelsesinstitutioners studerende og læreres interesse forud for en bredere offentlighed.”*

Året efter, i 1994, fulgte forskningsbibliotekernes chefkollegium op med følgende udtalelse: *Der er ”enighed imellem de større forskningsbiblioteker om, at det af hensyn til forskning og undervisning ved den pågældende højere læreanstalt kan – og altid har kunnet – være nødvendigt i en periode at forbeholde givne materialer til brug for de videnskabelige medarbejdere eller studerende ved læreanstalten. Det kan dreje sig om et værk anskaffet til et bestemt forskningsprojekt, litteratur der ønskes anbragt på semesterhylde til undervisningen, eller litteratur som de studerende ved læreanstalten står i kø for at låne til undervisnings- eller studiebehov.”*

Det er mig svært at forstå, at denne holdning kan være kontroversiel. At den alligevel er det, bekræfter netop, hvor forskelligt tingene kan se ud fra universitetssiden og fra folkebibliotekssiden. Til gengæld er det afgørende for mig, at universitetsbibliotekerne er åbne for offentligheden (borgeren), og at de indgår i det interurbane lånesamarbejde. Det opfatter jeg som et vigtigt dansk kulturgode, som der bør værnes om.

Når Børge Sørensen tilskriver mig den holdning, at der ikke er plads til borgeren, fordi universitetsbibliotekerne har en primær brugergruppe ved universitetet, er det en forkert udlægning af min tekst. Som borger er jeg selv flittig bruger af universitetsbibliotekerne igennem mit eget lokale folkebibliotek i Lundtofte (renæssancestudier uden relation til mit job på Handelshøjskolen), og jeg føler i høj grad, at der derigennem er plads til mig – som borger – på universitetsbibliotekerne.

Bibliotek.dk og borgeren

I denne sammenhæng er der een faktor, bibliotek.dk, som på afgørende måde påvirker udviklingen mellem folkebiblioteker og universiteter. Bibliotek.dk's velfortjente og store succes, som jeg ofte har fremhævet, er et glimrende udtryk

for, at informationsteknologien tillader et stærkt informations samarbejde mellem institutioner og organisationer af alle typer. Vi er ved Handelshøjskolen i København glade for at bidrage aktivt til dette system (40.000 interurbane udlån i 2003 imod 5.000 interurbane indlån). Men man behøver ikke en national biblioteks konstruktion, hverken institutionel eller ideologisk, for at have en særdeles veludviklet udveksling af informationsmedier mellem alle interesserede parter.

For at sige det lidt provokerende: Hvad skal vi med et nationalt dansk biblioteksvæsen, når vi har bibliotek.dk? Med andre ord: Biblioteksinstitutionen som sådan er blevet mindre vigtig. Det afgørende er informationen og den teknologi, der bærer den rundt. I Moby Dick sagde en hovedperson, at han havde svømmet igennem oceaner og sejlet igennem biblioteker. I internetalderen surfer borgeren henover informationsoceanet.

Bibliotek.dk medfører et paradigmeskift i den offentlige biblioteksfunktion, som også vil påvirke folkebibliotekerne radikalt. For en borger som mig selv vil folkebiblioteket som institution og som sted hen ad vejen miste betydning – tror jeg – samtidig med at dets informations-

service bruges mere og mere. Vi vil i stadig højere grad finde vore bøger på nettet og ønske at hente dem så nært på os som muligt (købmanden, posthuset). De klassiske institutionstyper, der er bygget op med henblik på at organisere opbevaring, genfindning og levering af trykte bøger, står for fald i internetæraen, og universitetsbiblioteket er ikke den eneste biblioteksart, der er på vej til at mutere.

Licensvilkår hindrer lånesamarbejdet

I modsat retning af bibliotek.dk virker i øvrigt paradoksalt nok licensvilkårene for universitetsbibliotekernes adgang til elektroniske tidsskrifter. Disse medfører, at universitetsbibliotekerne i mindre grad vil være i stand til at sende tidsskrifter og artikelkopier rundt til folkebibliotekerne.

For eksempel er det vigtigste elektroniske tidsskriftssystem ved Handelshøjskolen i København i dag Business Source Premier, (EBSCO). Fra dette system må vi ikke sende kopier i interurbant udlån. Da

vi ikke længere har de tilsvarende trykte udgaver, betyder dette, at tidsskriftgrundlaget for det interurbane lånesamarbejde er blevet formindsket som følge af overgangen til elektroniske licensordninger. Hvordan dette problem vil udvikle sig, er det svært at spå om, men det er muligt, at fremtidens interurbane lånesystem i endnu højere grad end i dag vil være fokuseret på trykte bøger.

Folkebiblioteket som forskningsbibliotek

Et fjerde punkt handler om folkebiblioteket som forskningsbibliotek. Børge Sørensen skriver, at han leder *"et folkebibliotek, som i mange, mange år har været det nominelt mest ydedygtige forskningsbibliotek i hovedstadsområdet!"*. Lad os for diskussionens skyld ukritisk acceptere udsagnet. Man aner den fornøjede malice deri, og jeg går ud fra, at det er meningen, at vi fra forskningsbibliotekssiden skal skære tænder. Det gør jeg nu ikke. Tværtimod glæder jeg mig over, at københavn-

ske studerende forstår at gøre intelligent brug af alle tilgængelige informationsressourcer, også folkebibliotekernes.

Jeg ville dog ikke glæde mig, hvis de universitetsstuderendes brug af folkebiblioteker har som årsag, at de ikke bruger deres egne universitetsbiblioteker eller bruger dem mindre. Men dette er ikke tilfældet, tværtimod. Benyttelsen af universitetsbibliotekerne stiger i disse år med raket fart, takket være de nye elektroniske medier og serviceformer.

Men: De studerendes benyttelse af folkebiblioteker bør alligevel få universiteterne til at overveje, om den skyldes strukturelle eller andre forhold, som man ikke kan eller bør gøre noget ved (f.eks. bibliotek.dk), eller om den skyldes, at folkebibliotekerne servicemæssigt har uddistanceret universitetsbibliotekerne. En fordomsfri analyse heraf ville være særdeles velkommen, og hvis Børge Sørensen er med på den, har han en partner!

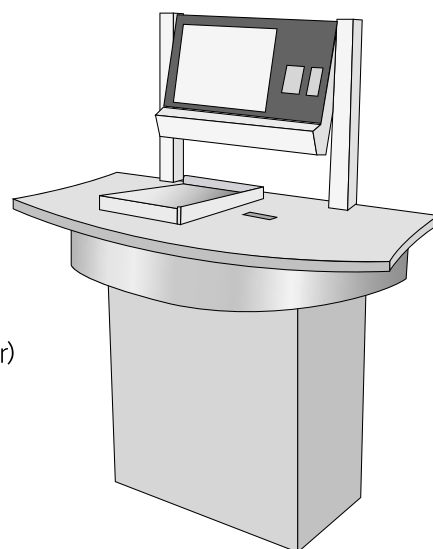
Få skræddersyet den grafiske brugergrænseflade på udlånsautomaten i dag

- og opnå 5 væsentlige forbedringer i morgen

- * Forbedret grafisk udtryk
- * Individuel grænseflade med navn, logo o.l.
- * Integreret dansk og engelsk grænseflade i én
- * Større brugervenlighed
- * Reduceret fejlbetjening

Priser fra kr. 6.000 til kr. 10.000 ekskl. moms (op til 6 automater)

Læs mere om vores løsninger og se flere eksempler fra de biblioteker vi har hjulpet på www.karlsson2.dk/bibliotek

Telefon: 3295 1930 / 2673 1930
Mail: bibliotek@karlsson2.dk

KARLSSON **2**
●● grafisk design